

בג"צ 1766/94

בג"צ 1873/94

בבית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

1. _____ מטר ו-12 אח'

ע"י ב"כ עו"ד אנדרה רוזנטל
מרחוב יפו 33, ירושלים

העותרים בבג"צ

1766/94

נ ג ד

שר הבטחון

על ידי פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים, ירושלים

המשיב בבג"צ

1766/94

1. _____ אל חודיירי ו-13 אח'

ע"י ב"כ עוה"ד תמר פלג שריק ואח'
האגודה לזכויות האזרח
רחוב ביאליק 12, ירושלים

העותרים בבג"צ

1873/94

נ ג ד

1. שר הבטחון

2. מפקד כוחות צה"ל באזור חבל עזה
3. מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון

על ידי פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים, ירושלים

המשיבים בבג"צ

1873/94

כתב תשובה מטעם המשיבים

א. מבוא

1. עניינן של העתירות שבנדון במניעת יציאתם של סטודנטים תושבי איזור חבל עזה (להלן: "אזח"ע") הלומדים באיזור יהודה ושומרון (להלן: "איו"ש"), אשר נמצאו באזח"ע ערב הטבח במערת המכפלה, מלשוב דרך ישראל לאיו"ש לצורך המשך לימודיהם.
2. בפתח הדבר ייאמר; היתרי היציאה של תושבי אזח"ע הלומדים באיו"ש הותלו במסגרת החלטה כוללת שהתקבלה בשלהי פברואר 1994 להתלות את כל היתרי היציאה מאיו"ש ומאזח"ע שהיו תקפים באותו מועד.

החלטה זו נועדה להגן על שלומם ובטחונם של תושבי האזורים וכן על שלומם ובטחונם של תושבי מדינת ישראל.
- ביסודה עמדה הערכה בטחונית, כי בשל הנסיבות שנוצרו בעקבות הטבח בחברון, קיים הכרח לצמצם ככל הניתן את החיכוך בין תושבי האזורים לבין אוכלוסית מדינת ישראל וזאת נוכח החשש למעשי תגמול חבלניים ולתגובות נגד, אשר עולים להביא לפגיעות בנפש, להתדרדרות נוספת במצב הבטחון ויתכן אף לפגיעה בתהליך המדיני.
3. יתירה מזו, ביחס לתושבי אזח"ע הלומדים באיו"ש התקייב, מעבר לחשש מפני תוצאות החיכוך עם תושבי ישראל עת מעברם בישראל בדרכם לאיו"ש, חשש נוסף.

גורמי הבטחון מתריעים מזה זמן רב על הסכנה הממשית הטמונה בשהותם של תושבי אזח"ע באיו"ש לצורך לימודים, סכנה המתייחסת הן לבטחון איו"ש ותושביו והן לבטחון מדינת ישראל ותושביה.

4. בעקבות התרעותיהם האמורות של גורמי הבטחון, הוחלט לאחר התלייתם של היתרי היציאה, כי יש חכר לבצע בחינה יסודית של המדיניות הנוהגת בנושא יציאתם של תושבי אזה"ע ללימודים באיר"ש.

בשבועות האחרונים אכן נבחנה מחדש סוגיית הסטודנטים; במסגרת זו הוחלט לאפשר לאלתר את יציאתם לאיר"ש של כל הסטודנטים תושבי אזה"ע שהחלו את לימודיהם באיר"ש לשם השלמת שנת הלימודים הנוכחית, ובכללם העותרים, וזאת בכפוף לבדיקה בטחונית קפדנית ופרטנית ולהתחייבות של כל אחד ואחד מן הסטודנטים כי יעמוד בתנאים שיקבעו לו בהיתר היציאה מאזה"ע ובהיתרי השהייה באיר"ש.

יחד עם זאת, מובהר כי המשיבים שומרים לעצמם את הזכות לנקוט בצעדים כנגד מי מהעותרים אשר יפר את תנאי ההיתרים או יהווה סכנה לבטחון איר"ש או ישראל.

בנסיבות אשר תוארו לעיל, נתייחר הצורך בבירור העתירות, ובית המשפט יתבקש לדחות.

למען העמד דברים על דיוקם נסקור להלן, בקליפת אגוז, את התשתית המשפטית עליה מתבססות החלטותיה האמורות של מערכת הבטחון ואת המדיניות הנוהגת בנושא מתן היתרי יציאה לתושבי אזה"ע לישראל לצורך מעבר לאיר"ש, ושהות שם לצורך לימודים.

ב. התשתית המשפטית

5. כבר עם כניסת כוחות צה"ל לאזורים תוכרזו הללו כשטחים סגורים, אשר הכניסה אליהם והיציאה מהם טעונות קבלת היתר

(הצו בדבר שטחים סגורים (איזור יהודה והשומרון) (מס' 34) התשכ"ז-1967 והצו בדבר סגירת האזור (איזור חבל עזה) (מס' 144), התשכ"ח-1968).

6. בשנת 1972, הוצאו באזורים היתרי יציאה כלליים, אשר אפשרו את יציאתם של תושבי האזורים בכפוף לתנאים מסויימים.

(היתר יציאה כללי) (מס' 5) (יהודה והשומרון), התשל"ב-1972 וחיתר יציאה כללי (אזור חבל עזה) (מס' 2), התשל"ב-1972.

7. אותה עת אף נקבע בדיני האזורים היתר כניסה כללי, אשר הורה כי תושב אזור אשר יצא חימנו כדין יהיה רשאי להיכנס לאזור השני ללא צורך בקבלת היתר כניסה אישי.

היתר כניסה כללי (תושבי אזורים מוחזקים) (מס' 5) (יהודה והשומרון), תשל"ב-1972 והיתר כניסה כללי (תושבי אזורים מוחזקים) (אזור חבל עזה), תשל"ב-1972.

היתרי הכניסה הכלליים לאיו"ש ולאזח"ע הותלו בשנת 1988, ונקבעה החובה לקבל היתר כניסה אישי מאת המפקד הצבאי באזור היעד (בנוסף על היתר היציאה מן המפקד הצבאי של אזור המוצא).

הוראה בדבר התלות היתר כניסה כללי (תושבי אזורים מוחזקים) (מס' 5) (הוראת שעה) (יהודה והשומרון), התשמ"ח-1988 והוראה בדבר התלות היתר כניסה כללי (תושבי אזורים מוחזקים) (הוראת שעה) (אזור חבל עזה), התשמ"ח-1988.

8. כאן המקום להוסיף וציין, כי על פי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, וצו הכניסה לישראל שנחקק מכוחו בשנת 1968, תושב אזור אשר יצא חימנו על פי היתר כדין יהיה רשאי להיכנס לישראל ללא צורך בקבלת היתר כניסה ושהייה על פי הוראות הדין הישראלי.

9. במהלך מלחמת הכפרץ, ומתוך מגמה למנוע את יציאתם החופשית של תושבי האזורים, הותלו אף היתרי היציאה הכלליים בשני האזורים. התלייה זו עודנה בתוקף.

(הוראה בדבר התליית היתר יציאה כללי (מס' 5) (הוראת שעה) (יחודה והשומרון), התשנ"א-1991 והוראה בדבר התליית היתר יציאה מתאזור (אזור תבל עזה) (הוראת שעה), התשנ"א-1991).

יחד עם זאת, בהתאם להוראות אשר פורטו לעיל ולחקיקה שהוצאה מכוחן, התאפשרה יציאת תושבי האזורים לישראל ומאזור לאזור בכפוף לקבלת היתרים אישיים ועל פי תנאיחם. היתרים כאמור ניתנו לצרכים שונים, ובכלל זה לצרכי עבודה בישראל, ו/או לצרכים הומניטריים בהתאם לבקשות קונקרטיות שהוגשו למנהל האזרחי על ידי מבקשים תושבי האזורים. כל זאת, בכפוף להעדר מניעה בטחונית המתייחסת למגיש הבקשה.

יוצא אם כן, כי מזה מספר שנים, יציאת תושבים מן האזורים נעשית שלא על פי היתר כללי וגורף אלא אך ורק על בסיס היתרי יציאה אישיים ולאחר בחינת כל בקשה ובקשה.

10. בשלהי מרץ 1993, בעקבות גל אירועים רצחניים שבוצעו על ידי תושבי האזורים בתוך תחומי מדינת ישראל, הוחלו כל היתרי היציאה שהיו תקפים באותו מועד, תוך שיקבע כי על כל תושבי האזורים הנמצאים בישראל לחזור לאזורים לאלתר. בהוראות כלליות אלה לא היה כדי למנוע מן הרשויות המוסמכות להוסיף ולהנפיק היתרי יציאה אישיים לישראל, כאמור בסעיף 9 לעיל, והיתרים כאמור אכן הוצאו בהתאם לצרכים.

11. כפי שכבר הזכרנו לעיל, בעקבות הטבח בחברון בשלהי פברואר 1994 העריכת מערכת הבטחון כי קיים הכרח לצמצם ככל הניתן את החיכוך בין תושבי האזורים לבין אוכלוסית מדינת ישראל בשל החשש למעשי תגמול חבלוניים ותגובות נגד, אשר עלולים להביא לפגיעות בנפש, להתדרדרות נוספת במצב הבטחון ויתכן אף לפגיעה בתהליך המדיני. על רקע הערכה בטחונית זו, שבו והחליטו הרשויות להתלות לאלתר את היתרי היציאה האישיים (שהיו תקפים באותו מועד) תוך חיוב מי מתושבי האזורים שנמצא בישראל לשוב לאזורים לאלתר.

(הוראה בדבר התליית היתרי יציאה אישיים (הוראת שעה) (יחודה והשומרון), התשנ"ד-1994 והוראה בדבר תתליית היתרי יציאה מהאזור (אזור תבל עזה) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994).

אף הפעם, לא היה בהחלטה שנתקבלה כדי למנוע הנפקת היתרי יציאה חדשים למבקשים תושבי האזורים לצרכי עבודה בישראל או לצרכים הומניטריים על בסיס פרטני.

12. למען הסדר הטוב, נוסף ונציין כי אף בתחילת אפריל 1994, בעקבות הטבח בעפולה והפיגוע שבוצע בקירבת אשדוד, הותלו היתרי היציאה האישיים שהיו תקפים באותו מועד תוך שנקבע שוב כי על כל המחזיקים בהיתרים כאמור לשוב לאזורים לאלתר,

(הוראה בדבר התליית היתרי יציאה אישיים (הוראת שעה) (יחודת והשומרון) (מס' 2), התשנ"ד-1994 והוראה בדבר התליית היתרי יציאה מהאזור (אזור חבל עזה) (הוראת שעה) (מס' 2), התשנ"ד-1994).

13. אף בהוראות התליית אלה לא היה כדי למנוע מהרשויות להמשיך ולתנפיק היתרי יציאה על בסיס פרטני ואכן, מיד לאחר התליית ההיתרים כמפורט לעיל נקבעו קריטריונים לעניין יציאת תושבי האזורים לישראל, וכיום מתאפשרת היציאה לישראל לרבים מתושבי האזורים, לצרכים שונים.

ג. עמדת המשיבים

14. סוגיית תושבי אזה"ע הלומדים באיו"ש זכתה כל השנים לבחינה מיוחדת של רשויות הבטחון והדרג המדיני, כפי שיצויין להלן. ואולם, מן הראוי לציין כבר עתה, כי ישראל איפשרה בשנים האחרונות במספרים גדלים וחולכים לתושבי אזה"ע לצאת ללימודים במוסדות לימוד באיו"ש. ואין המדובר רק במוסדות להשכלה גבוהה כי אם גם במוסדות לקמנד מקצועיים ועל תכונים.

15. דא עקא, ואף על כך כבר עמדנו לעיל, גורמי הבטחון מתרועעים מזה זמן רב על הסכנה הפוטנציאלית הטמונה בשהותם של תושבי אזה"ע באיו"ש לצורך לימודים, סכנה המתנייחת הן לבטחון מדינת ישראל ותושביה והן לבטחון איו"ש ותושביו.

16. עם התליית היתרי היציאה האישיים בשלהי פברואר 1994 ונוכח ההתערות האמורות, נמצא מקובל לעריכת בחינה יסודית של המדיניות הנוהגת בנושא יציאתם של תושבי אזח"ע ללימודים באיו"ש. עוד הוחלט כי עד לתום הבחינה לא הותר יציאתם לאיו"ש של אותם הסטודנטים שיחזרו לאזח"ע לרגל חופשתם.

17. בשבועות האחרונים אכן נבחנה מחדש סוגיית הסטודנטים; במסגרת זו הוחלט לאפשר לאלתר את יציאתם לאיו"ש של כל הסטודנטים תושבי אזח"ע שהחלו את לימודיהם באיו"ש לשם השלמת שנת הלימודים הנוכחית, ובכללם העותרים, וזאת בכפוף לבדיקה בטחונית קפדנית ופרטנית ולהתחייבות של כל אחד ואחד מן הסטודנטים כי יעמוד בתנאים שיקבעו לו בהיתר היציאה מאזח"ע ובהיתרי השהייה באיו"ש.

יחד עם זאת, כבר הבהרנו כי המשיבים שומרים לעצמם את הזכות לנקוט בצעדים כנגד מי מהעותרים אשר יפר את תנאי ההיתרים או יהווה סכנה לבטחון איו"ש או ישראל.

נדגיש כי, ההחלטה דלעיל הלה ביחס לקבוצת הסטודנטים אשר החזיקה בהיתרי יציאה תקפים עובר לטבח במערת המכפלה; נושא הסטודנטים מאזח"ע המבקשים ללמוד באיו"ש בכללותו נמצא עדיין בבחינה במערכת הבטחון וכן בדרג המדיני. כשלעצמו ואף מול הרשות הפלסטינית. משכך, אין לראות בכתב תשובה זה מסמך הקובע מסמרות לעניין ההסדרים אשר יחולו בסוגיית הסטודנטים בעתיד.

נוכח הדברים המפורטים בכתב תשובה זה לעיל, יתבקש בית המשפט הנכבד לדחות את העתירות על הסף ולעיצומן.

מצורף לכתב תשובה זה ותומך בעובדות ובעמדות אשר פורטו בו, הצהירו של אל"מ יואב הירש, עוזר המזכיר הצבאי לראש הממשלה ושר הבטחון לענייני אג"מ.

ז' בסיון התשנ"ד

17 במאי 1994

אורית מרון

סגן בכיר לפרקליט המדינה